

Nederlandse Samenvatting

De geboorte van een eerste kind brengt grote veranderingen met zich mee in het leven van ouders. Ze moeten zich aanpassen aan nieuwe routines, hebben minder tijd voor zichzelf en elkaar en moeten leren functioneren als ouder en co-ouder. Deze veranderingen kunnen uitdagend zijn. In een meta-analyse is een gemiddelde daling in relatietevredenheid gevonden tijdens de overgang naar ouderschap (Mitnick, Heyman, & Smith Slep, 2009). Effectgroottes waren echter klein tot medium. Een kleine daling in relatietevredenheid hoeft niet problematisch te zijn. Een zekere daling is mogelijk normatief en een natuurlijk gevolg van de transitie naar ouderschap aangezien ouders minder tijd voor elkaar hebben omdat ze meer tijd moeten besteden aan de zorg voor de baby (Belsky & Pensky, 1988; Dew & Wilcox, 2011). Het is tot op zekere hoogte mogelijk zelfs een positieve ontwikkeling aangezien meer aandacht naar het kind gaat, wat de ontwikkeling van het kind ten goede kan komen. Aan de andere kant kan ernstige en langdurige ontevredenheid met de partnerrelatie een probleem worden voor de ontwikkeling van het kind, direct of indirect via verminderd welzijn van ouders en negatief opvoedgedrag (Beach Katz, Kim, & Brody, 2003; Cummings & Davies, 2002; Krishnakumar & Buehler, 2000). Het is daarom relevant om factoren te onderzoeken die gerelateerd zijn aan (een daling in) relatietevredenheid tijdens de transitie naar ouderschap. Dit kan belangrijke informatie opleveren over hoe relatieproblemen voorkomen kunnen worden.

Extreme relatieproblemen kunnen een risico vormen voor extreme opvoedproblemen, waaronder kindermishandeling (Herrenkohl, Sousa, Tajima, Herrenkohl & Moylan, 2008; Kyoung-Eun, Jung-Hyun, & Young Hee, 2014). Kindermishandeling is nog steeds een wereldwijd probleem (Stoltenborgh, Bakermans-Kranenburg, Alink, & Van IJzendoorn, 2015) en heeft serieuze gevolgen

voor de ontwikkeling van het kind (Norman et al., 2012). Prevalentiecijfers van kindermishandeling variëren echter tussen studies en landen. Dit komt mogelijk deels door de definities van kindermishandeling die worden gebruikt (Prevo, Stoltenborgh, Alink, Bakermans-Kranenburg, & Van IJzendoorn, 2017). Deze definities zijn voornamelijk gebaseerd op onderzoek met moeders in Westerse landen. Er is bewijs dat er verschillen bestaan tussen landen in hoe ouders denken over schadelijk opvoedgedrag (Putnick et al., 2012). Verder blijkt dat wanneer gedragingen worden gezien als meer normatief ze ook minder negatieve gevolgen hebben voor het kind (Lansford et al., 2005). Het onderzoeken van opvattingen over negatieve opvoedgedragingen die over het algemeen worden gedefinieerd als kindermishandeling kan daarom meer inzicht geven in waarom prevalentiecijfers van kindermishandeling variëren tussen landen. Dit is informatief voor interventies die kunnen worden ingezet als opvattingen van ouders problematisch zijn en voor de ontwikkeling van cultureel sensitieve interventies om opvoedproblemen, waaronder kindermishandeling, te voorkomen of verminderen.

Dit proefschrift richt zich op relatietevredenheid, mentale gezondheidsproblemen en sensitiviteit van vaders en moeders tijdens de overgang naar ouderschap. Daarnaast zijn opvattingen onderzocht van moeders, vaders en leraren van jonge kinderen over opvoedgedragingen die in de literatuur over het algemeen worden gezien als kindermishandeling. In dit proefschrift zijn data van twee studies gebruikt. De eerste studie is een internationale, longitudinale studie die ouders die voor het eerst een kind krijgen volgt van de zwangerschap tot het kind 2 jaar oud is om relaties tussen het welzijn van ouders, opvoedgedrag en zelfregulatie van kinderen te onderzoeken. Beide ouders zijn apart thuis bezocht tijdens het derde trimester van de zwangerschap en toen het kind 4, 14, en 24 maanden oud was.

Ouders hebben online vragenlijsten ingevuld en de huisbezoeken bestonden uit ouder-kind observaties, een interview en cognitieve tests voor de ouders en observatietaken om het executieve vermogen van het kind te meten. Ouderkoppels uit Nederland, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en China hebben deelgenomen aan deze studie. De resultaten van deze studie zijn beschreven in hoofdstukken 2, 3 en 4.

De tweede studie onderzocht verschillen en overeenkomsten tussen landen en opvoeders over opvoedgedragingen die in het algemeen in de literatuur worden gedefinieerd als kindermishandeling. De studie bestond uit deelnemers uit negen landen, waaronder Chili, China, Griekenland, Iran, Nederland, Portugal, Zuid-Afrika, Turkije en Uruguay. Deelnemers vulden vragenlijsten in over achtergrondvariabelen en zijn bezocht om 90 kaarten te sorteren met beschrijvingen van opvoedgedragingen die vier typen kindermishandeling representeren, namelijk fysieke mishandeling, fysieke verwaarlozing, emotionele mishandeling en emotionele verwaarlozing. De resultaten van deze studie zijn beschreven in hoofdstukken 4, 5 en 6.

Relatietevredenheid tijdens de transitie naar ouderschap

In hoofdstukken 2, 3 en 4 is de relatietevredenheid van ouders tijdens de transitie naar ouderschap onderzocht. In hoofdstuk 2 zijn voorspellers van relatietevredenheid tijdens de overgang naar ouderschap onderzocht. Het is bekend dat relatietevredenheid gemiddeld afneemt tijdens de overgang naar ouderschap (Mitnick, Heyman, & Smith Slep, 2009). Er is echter minder bekend over mechanismen onderliggend aan deze afname. Meer inzicht in mogelijke risicofactoren en beschermende factoren van de daling is belangrijk voor de preventie van relatieproblemen tijdens de transitie naar ouderschap. We hebben verschillende voorspellers in meerdere domeinen onderzocht, waaronder geslacht van de ouder,

mentale gezondheidsproblemen, sociaaleconomische status, slaapkwaliteit van het kind en het land waar de ouder woont. In lijn met onze verwachtingen is een gemiddelde daling in relatietevredenheid van de zwangerschap tot 4 maanden postpartum gevonden. Deze daling is gevonden bij moeders en vaders en ook in verschillende landen waaronder Nederland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Het patroon in relatietevredenheid van nieuwe ouders is ook onderzocht in China (hoofdstuk 4). Ook deze daalde bij Chinese vaders en moeders van 4 tot 14 maanden postpartum. De daling was vrij robuust. De meeste factoren waren niet voorspellend voor (de sterkte van) de daling, zoals het geslacht van de ouder, prenatale mentale gezondheidsproblemen, sociaaleconomische status, slaapkwaliteit van het kind en land van herkomst van ouders (hoofdstuk 2). Alleen postnatale mentale gezondheidsproblemen van ouders voorspelde een sterkere daling. De daling in relatietevredenheid is dus normatief en mogelijk zelfs universeel aangezien die aanwezig was in meerdere landen over de wereld, waaronder in Noord-Amerika, Europa en Azië. Dit is ook in lijn met eerder onderzoek (Belsky et al., 1985; Don, & Mickelson, 2014; Lu, 2006; Salmela-Aro, Aunola, Saisto, Halmesmäki, & Nurmi, 2006). De effectgroottes van de daling waren medium. Dit is in lijn met eerder meta-analytisch onderzoek waar ook een daling in relatietevredenheid tijdens de transitie naar ouderschap is gevonden met kleine tot medium effectgroottes (Mitnick et al., 2009). Gezien de impact van de geboorte van een eerste kind op de gezinsdynamiek is een kleine daling in relatietevredenheid waarschijnlijk onderdeel van de transitie naar ouderschap en iets dat de meeste ouder koppels ervaren. Enige daling in relatietevredenheid lijkt daarom onvermijdelijk. Dit hoeft op zichzelf niet schadelijk te zijn zo lang het tijdelijk en niet extreem is. Ondanks dat de daling normatief lijkt te zijn en niet verrassend is, kan het zijn dat ouders het niet verwachten. Het is daarom

van belang om te investeren in verwachtingsmanagement van koppels die voor de eerste keer ouder worden over de daling in relatietevredenheid om ze bewust te maken van de mogelijk veranderingen in hun relatie als de baby geboren is. Uit eerder onderzoek blijkt dat het niet uitkomen verwachtingen over de impact van de geboorte van een baby op het leven van de ouders, gerelateerd zijn aan meer negatieve veranderingen in de relatie (Belsky, 1985; Holmes, 2013). Het hebben van realistische verwachtingen over de partnerrelatie tijdens de transitie naar ouderschap kan mogelijk een (sterke) daling in relatietevredenheid voorkomen.

Op groepsniveau is een medium gemiddelde daling in relatietevredenheid gevonden. Op individueel niveau kunnen sommige koppels een grotere daling ervaren (Doss, Rhoades, Stanley, & Markman, 2009). Aangezien relatieontevredenheid is gerelateerd aan negatieve uitkomsten voor zowel ouder als kind (Beach Katz, Kim, & Brody, 2003; Cummings & Davies, 2002; Krishnakumar & Buehler, 2000) en het een belangrijke voorspeller is van relatiebreuken (Røsand, Slinning, Røysamb, & Tambs, 2014) zijn grote dalingen in en extreme ontevredenheid met de relatie risicofactoren voor negatief opvoedgedrag van ouders en problemen in de ontwikkeling van het kind. In onze studie was de daling in relatietevredenheid sterker als ouders meer postnatale mentale gezondheidsproblemen hadden (hoofdstuk 2). In hoofdstuk 3 is daarnaast de samenhang tussen relatietevredenheid, mentale gezondheidsproblemen en ouderlijke sensitiviteit onderzocht van het derde trimester van de zwangerschap tot 24 maanden postpartum. Relatietevredenheid en mentale gezondheidsproblemen van ouders waren aan elkaar gerelateerd over de tijd, vooral met meer relatietevredenheid als voorspeller van minder latere mentale gezondheidsproblemen voor zowel vaders als moeders. Dit is in lijn met het 'marital discord model of depression' (Beach, Sandeen, & O'Leary, 1990). Volgens dit model zijn problemen in de relatie

gerelateerd aan minder steun en meer vijandigheid tussen partners, wat een negatieve invloed heeft op persoonlijke mentale gezondheid. Om deze reden kan, naast verwachtingsmanagement over de daling in relatietevredenheid, het bevorderen van de relatietevredenheid van nieuwe ouders de mentale gezondheid van ouders ten goede komen. De samenhang tussen relatietevredenheid en mentale gezondheidsproblemen was al aanwezig tijdens de zwangerschap. Aangezien zowel problemen in de relatie als mentale gezondheidsproblemen gerelateerd zijn aan negatief opvoedgedrag (Campbell, Matestic, Von Stauffenberg, Mohan, & Kirchner, 2007; Krishnakumar & Buehler, 2000) kunnen latere relatie- en persoonlijke mentale gezondheidsproblemen, en daarmee negatief opvoedgedrag en problematische kind uitkomsten, mogelijk worden voorkomen door te richten op relatietevredenheid voordat de baby wordt geboren.

Naast de samenhang tussen relatietevredenheid en mentale gezondheidsproblemen zijn de associaties tussen zowel relatietevredenheid als mentale gezondheidsproblemen en sensitiviteit van ouders onderzocht. Sensitiviteit, het correct waarnemen, interpreteren en reageren op de signalen van het kind, is een centraal aspect in de opvoeding en speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van het kind (Ainsworth, Bell, & Stayton, 1974; Bakermans-Kranenburg et al., 2003; Kok et al., 2013). Het is daarom van belang om factoren te onderzoeken die de ontwikkeling van sensitiviteit van ouders kunnen bevorderen of belemmeren. Uit eerder onderzoek blijkt dat problemen in de relatie tussen ouders en mentale gezondheidsproblemen van ouders gerelateerd zijn aan minder sensitiviteit van ouders naar het kind toe (Campbell, Matestic, Von Stauffenberg, Mohan, & Kirchner, 2007; Cummings & Davies, 1999; Krishnakumar & Buehler, 2000). We verwachtten daarom dat relatietevredenheid positief en mentale gezondheidsproblemen negatief

gerelateerd zouden zijn aan sensitiviteit van ouders. Er was echter geen samenhang tussen mentale gezondheidsproblemen en sensitiviteit en slechts een verband tussen relatietevredenheid en sensitiviteit, en alleen voor moeders.

Het is mogelijk dat de partnerrelatie een belangrijkere rol speelt in de triadische interacties tussen beide ouders en het kind dan in sensitiviteit tijdens de interactie tussen een ouder en het kind, zoals in onze studie is gemeten (Christopher, Umemura, Mann, & Hazen, 2015; Holland & McElwain, 2013). Daarnaast spelen verschillen en overeenkomsten in opvattingen over het ouderschap tussen ouders een rol in het verband tussen de partnerrelatie en oudergedrag (O'Leary & Vidair, 2005). Er is mogelijk geen direct verband tussen relatietevredenheid en sensitiviteit, maar een indirect verband via onenigheden over de opvoeding tussen ouders. Tot slot waren de ouders gemiddeld hoog opgeleid en waren er weinig ouders met extreme relatie en mentale gezondheidsproblemen en er waren weinig extreem insensitieve ouders. Er waren mogelijk te weinig ernstige problemen in de relatie en met de mentale gezondheid om een negatieve impact op het oudergedrag te hebben. Het is belangrijk om te noemen dat de resultaten die in dit proefschrift zijn gevonden alleen kunnen worden gegeneraliseerd naar vergelijkbare steekproeven. Meer onderzoek is nodig om na te gaan of deze resultaten gerepliceerd kunnen worden in andere steekproeven.

Attitudes over kindermishandeling

Verminderde relatiekwaliteit is niet alleen gerelateerd aan negatief oudergedrag in het algemeen (Krishnakumar & Buehler, 2000), maar extreme gevallen van relatieproblemen kunnen zelfs een risico zijn voor kindermishandeling (Herrenkohl, Sousa, Tajima, Herrenkohl & Moylan, 2008; Kyoung-Eun, Jung-Hyun,

& Young Hee, 2014). Naast studies naar gezinsprocessen rond partnerrelatie en opvoeding, zijn ook studies naar attitudes over opvoeding van belang. Het tweede doel van dit proefschrift was daarom om opvattingen over kindermishandeling te onderzoeken. We hebben ons specifiek gericht op opvattingen van Chinese en Nederlandse moeders, vaders en leraren over opvoedgedragingen die in de literatuur over het algemeen vallen onder vier vormen van kindermishandeling: fysieke mishandeling, fysieke verwaarlozing, emotionele mishandeling en emotionele verwaarlozing. Opvattingen binnen hetzelfde land en dezelfde groep (moeders, vaders, leraren) bleken gemiddeld niet anders te zijn dan binnen een ander land of andere groep wat betreft de volgorde van schadelijkheid van de gedragingen. In beide landen en in alle drie de groepen werd fysieke mishandeling daarnaast gezien als de meest schadelijke vorm van kindermishandeling en emotionele verwaarlozing als de minst schadelijke vorm en zijn hogere drempelwaardes gevonden voor het labelen van gedragingen als kindermishandeling en de noodzaak om in te grijpen door een professional dan de noodzaak om in te grijpen door een niet-professional. Dit laat zien dat er gemiddeld consensus is over de volgorde van schadelijkheid van opvoedgedragingen die deel zijn van kindermishandeling, wat gunstig kan zijn voor succesvolle preventie en interventie van kindermishandeling.

Het is belangrijk om op te merken dat de deelnemers gevraagd waren om een rangorde te maken en niet alle gedragingen als even schadelijk konden labelen. Dit betekent dat de absolute schadelijkheid kan variëren tussen landen, en het zelfs mogelijk is dat sommige deelnemers alle of zelfs geen van de gedragingen schadelijk vonden. In China zijn hogere drempelwaardes gevonden dan in Nederland wat betreft de noodzaak om in te grijpen en het labelen van gedragingen als kindermishandeling. De Chinese moeders, vaders en leraren beschouwden minder gedragingen als

kindermishandeling en vonden het voor minder gedragingen noodzakelijk dat er ingegrepen moest worden dan Nederlandse moeders, vaders en leraren. Het is mogelijk dat in China sommige gedragingen niet als kindermishandeling gezien worden, maar geaccepteerd zijn als gepaste disciplineerstrategieën (Lansford & Deater-Deckard, 2012; Lansford et al., 2015; Qiao & Chan, 2005). Het is belangrijk om te noemen dat de gedragingen die gebruikt zijn deel zijn van de definitie kindermishandeling volgens de mainstream wetenschappelijke literatuur. Dit is voornamelijk gebaseerd op onderzoek met steekproeven uit WEIRD (Western, educated, industrialized, rich, and democratic) en hoge Human Development Index (HDI) landen. Uit eerder onderzoek blijkt dat er verschillen bestaan in het gebruik van disciplineerstrategieën gerelateerd aan de HDI-index van landen, met bijvoorbeeld opvoeders in hoge-HDI landen die gemiddeld minder gebruik maken van psychologische agressie en fysiek geweld (e.g., Lansford & Deater-Deckard, 2012). Dit komt deels door verschillen in opvattingen over de noodzaak van het gebruik van deze gedragingen voor de opvoeding (Lansford & Deater-Deckard, 2012).

Ondanks dat opvoedgedragingen als fysieke discipline over het algemeen schadelijk zijn voor de ontwikkeling van het kind, zijn deze gedragingen als ze als meer normatief worden gezien minder sterk gerelateerd aan negatieve kind uitkomsten (Lansford et al., 2005). De vraag rijst dan of het wenselijk is om een vaste lijst met gedragingen te hebben die worden gelabeld als kindermishandeling over de hele wereld. Meer onderzoek is nodig over opvattingen over de schadelijkheid van specifieke gedragingen die over het algemeen worden gezien als kindermishandeling zonder een geforceerde rangorde en over het effect van die gedragingen op de ontwikkeling van het kind in verschillende landen. Dit kan

waardevolle informatie opleveren over mogelijke verschillen tussen landen, wat relevant is voor de implementatie en ontwikkeling van passende interventies.

Resultaten over verschillende landen en opvoeders

Beide studies in dit proefschrift hebben datasets gebruikt met meerdere landen en opvoeders. Dit gaf de mogelijkheid om vergelijkingen te maken tussen de landen en opvoeders om mogelijke verschillen en overeenkomsten te onderzoeken. Over het algemeen waren de resultaten tussen de landen en opvoeders hetzelfde. Dit was het geval voor twee onafhankelijke en theoretisch verschillende studies met landen van verschillende continenten en voor moeders, vaders en deels ook leraren. Met betrekking tot de resultaten tussen de verschillende landen is gevonden dat de gemiddelde daling in relatietevredenheid in koppels die voor het eerst ouder werden aanwezig was in alle landen in dit onderzoek: Nederland, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, en ook in China. De resultaten vermeld in hoofdstuk 3 over het verband tussen relatietevredenheid, mentale gezondheidsproblemen en sensitiviteit van ouders over de tijd heen waren ook hetzelfde in Nederland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Dit laat de potentiële universaliteit zien van de daling in relatietevredenheid tijdens de transitie naar ouderschap en impliceert dat dezelfde interventies gericht op de relatietevredenheid van nieuwe ouders mogelijk ingezet kunnen worden, ten minste in de landen die in dit proefschrift zijn onderzocht met vergelijkbare steekproeven.

Uit een meta-analyse is naar voren gekomen dat interventies gericht op ouderkoppels tijdens de transitie naar ouderschap positieve effecten kunnen hebben op de communicatie tussen en het welbevinden en aanpassingsvermogen van ouders, met sterkere effectgroottes wanneer de interventie pre- en postnatale componenten

bevat (Pinquart & Teubert, 2010). Verschillen in effecten tussen landen zijn echter niet onderzocht. Meer onderzoek is daarom nodig naar de effectiviteit van interventies in verschillende landen om na te kunnen gaan of aanpassingen nodig zijn.

Naast overeenkomsten tussen de landen waren er ook land specifieke resultaten, in het bijzonder gerelateerd aan opvattingen over kindermishandeling. Chinese deelnemers beschouwden minder gedragingen als kindermishandeling en vonden dat er bij minder gedragingen ingegrepen moest worden dan Nederlandse deelnemers. Dit benadrukt het belang van cross-cultureel onderzoek en de noodzaak voor cultuur-sensitieve interventies. Opvoedingsinterventies kunnen helpen in het verminderen van kindermishandeling (ook al zijn effecten over het algemeen klein; Van der Put, Assink, Gubbels, & Boekhout van Sollinge, 2018). Het meeste onderzoek naar de effectiviteit van deze interventies is echter gedaan in landen met een hoog inkomen. Er is bewijs dat opvoedingsinterventies ook effectief kunnen zijn in landen met een laag en gemiddeld inkomen (McCoy, Melendez-Torres, & Gardner, 2020; Knerr, Gardner, & Cluver, 2012). De vraag rijst of bestaande effectieve interventies direct geïmplementeerd kunnen worden in verschillende landen of dat aanpassingen gemaakt moeten worden om ze meer geschikt te maken voor de specifieke culturele context. Het is daarbij belangrijk om een balans te vinden tussen het strikt houden aan de interventie en de fit voor de specifieke groep (Castro, Barrera, & Martinez, 2004). Door verschillen tussen landen in bijvoorbeeld culturele opvattingen en geletterdheid zijn enige aanpassingen mogelijk nodig. Grote aanpassingen kunnen er echter toe leiden dat de interventie niet meer goed aansluit op die onderliggende theorie en dat is niet wenselijk of gunstig voor de effectiviteit van de interventie. Een andere mogelijkheid is om geen systematische aanpassingen te maken gebaseerd op een specifieke culturele groep, maar om de interventie op maat te

maken voor de specifieke behoeftes van het individuele gezin met waar nodig kleine aanpassingen zonder af te wijken van de onderliggende theorie (Self-Brown et al., 2011).

Naast de focus op het individuele gezin kan het ook relevant zijn om rekening te houden met de context waarin kindermishandeling plaatsvindt. Het is bekend dat armoede is gerelateerd aan een verhoogd risico op kindermishandeling (Lefebvre, Fallon, Van Wert, & Filippelli, 2017). Uit eerder onderzoek blijkt dat financiële hulp, bijvoorbeeld in de vorm van volledige kinderbijslag, het risico op kindermishandeling kan verminderen (Cancian, Yang, & Shook Slack, 2013). Alleen richten op financiële middelen is echter mogelijk niet voldoende en kan zelfs negatieve gevolgen hebben. In een studie waarin de effectiviteit van een ouderschaps-, een economisch-versterkende en een gecombineerde interventie om kindermishandeling te verminderen werden vergeleken in Tanzania, is gevonden dat er in de economisch-versterkende groep inderdaad meer geld was en minder gedragsproblemen, maar ook meer fysieke mishandeling en minder positief ouderschap (Lachman et al., 2020). De gecombineerde ouderschaps- en economisch-versterkende groep had de meeste positieve uitkomsten met minder kindermishandeling, minder fysiek geweld en minder gedragsproblemen. Er is geen eenduidig antwoord te geven op de vraag hoe om te gaan met culturele verschillen, maar het is duidelijk van belang om bewust te zijn van de culturele context bij het implementeren van interventies om kindermishandeling te verminderen (World Health Organization, 2016).

Naast vergelijkingen tussen landen zijn ook verschillen en overeenkomsten tussen opvoeders onderzocht. Over het algemeen zijn dezelfde resultaten tussen de opvoeders gevonden. De gemiddelde afname in relatietevredenheid was aanwezig bij moeders en vaders. Daarnaast zijn de associaties tussen relatietevredenheid en

mentale gezondheidsproblemen ook gevonden in beide ouders. Tot slot hadden vaders en moeders gemiddeld gelijke opvattingen over kindermishandeling. Ondanks dat er bewijs is dat sommige interventies ook effectief zijn voor vaders (Magill-Evans, Harrison, Benzies, Gierl, & Kimak, 2007), ligt de focus nog altijd op moeders. Dit komt mogelijk door biases in het ontwerp en uitvoering van de interventies die vaders marginaliseren (Panter-Brick, Burgess, Eggerman, McAllister, Pruett, & Leckman, 2014). Dit leidt tot beperkte inclusie van vaders en tot beperkte onderzoeksgegevens van en over vaders (Panter-Brick et al., 2014). Gezien de impact van vaders op functioneren van het kind, het ouderkoppel, en het gezin is het van belang om vaders meer te betrekken zodat de effectiviteit van interventies bij vaders onderzocht kan worden.

Ook zijn opvattingen van leerkrachten over kindermishandeling onderzocht. Gemiddeld verschilden de opvattingen van leerkrachten niet van die van vaders en moeders. Dit is een veelbelovend resultaat aangezien succesvolle samenwerking tussen opvoeders belangrijk is voor succesvolle preventie en interventie van kindermishandeling. Ondanks dat leerkrachten een belangrijke rol kunnen spelen in vroege signalering van kindermishandeling lijken leerkrachten over het algemeen niet goed bewust te zijn van signalen van kindermishandeling en procedures om kindermishandeling te rapporteren (Kenny, 2004). Het kan daarom relevant zijn om gestandaardiseerde training te geven aan leerkrachten en om leerkrachten duidelijk te wijzen op bestaande richtlijnen over hoe kindermishandeling te rapporteren om het vermogen van leerkrachten om kindermishandeling te rapporteren te vergroten (Kenny, 2004).

Sterke punten, beperkingen en toekomstig onderzoek

Dit proefschrift heeft een aantal belangrijke sterke punten. Het bevat studies met datasets met gegevens uit zowel Westerse als niet Westerse landen en meerdere opvoeders, terwijl het meeste onderzoek nog steeds voornamelijk is gericht op moeders uit Westerse landen. Daarnaast heeft de studie beschreven in hoofdstukken 2, 3 en 4 een longitudinaal design en maakte het gebruik van zowel vragenlijsten als observatiedata wat meer inzicht kan geven in de richting van verbanden en leidt tot meer onafhankelijke, objectieve data. Tot slot hebben we het eerste meetinstrument ontwikkeld om opvattingen over kindermishandeling in meerdere landen en opvoeders te onderzoeken. Dit is een belangrijk onderwerp waar meer onderzoek naar nodig is.

Ondanks de sterke punten heeft dit proefschrift ook een aantal beperkingen. Ten eerste waren de verschillende steekproeven vrij homogeen wat betreft de economische en culturele achtergrond van de deelnemers. De deelnemers waren gemiddeld hoog opgeleid en ondanks dat mensen uit verschillende landen hebben deelgenomen is geen onderzoek gedaan naar verschillende culturele groepen binnen de landen. Dit beperkt de generaliseerbaarheid van de resultaten. We moedigen onderzoekers daarom aan om meer diverse steekproeven te includeren om meer inzicht te krijgen in relatietevredenheid tijdens de transitie naar ouderschap en opvattingen over kindermishandeling in ouders met een lagere sociaaleconomische achtergrond en van verschillende culturele groepen.

Ten tweede is alleen het patroon in relatietevredenheid onderzocht tot vier maanden postpartum. Aangezien de daling in relatietevredenheid tijdens de overgang naar ouderschap mogelijk tijdelijk is (Keizer & Schenk, 2012), kan meer onderzoek

naar het patroon voor langere periodes na de bevalling waardevolle inzichten geven in het patroon van de daling. Dit is belangrijk voor preventieprogramma's.

Ten derde konden geen voorspellers van opvattingen over kindermishandeling onderzocht worden. Bij de traditionele Q-sort methode wordt gebruikt gemaakt van een 'expert sort' waarmee de verdeling van de gedragingen van de deelnemers wordt vergeleken. Omdat er geen universele standaard is in hoe gedragingen die over het algemeen worden gezien als kindermishandeling moeten worden gesorteerd is er geen 'expert sort'. Het is van belang om meer inzicht te krijgen in voorspellers van opvattingen over kindermishandeling en in hoe deze mogelijk verschillen tussen landen om problematische opvattingen te kunnen voorkomen of verminderen. Dit is een belangrijke richting toekomstig onderzoek.

Implicaties en conclusies

In dit proefschrift is gevonden dat koppels die voor het eerst ouder worden gemiddeld een daling in relatietevredenheid meemaken tijdens de transitie naar ouderschap. Hiermee zijn resultaten van eerder onderzoek naar de daling in relatietevredenheid tijdens de transitie naar ouderschap gerepliceerd. De huidige literatuur is daarnaast aangevuld door vaders, meerdere landen en meerdere voorspellers van de daling te includeren. Daarnaast benadrukken de resultaten het belang van de prenatale periode in familieprocessen. Voor toekomstig onderzoek is het van belang om verder te gaan dan het onderzoeken van de daling zelf, maar om meer te richten op onderliggende mechanismen van de daling en om meer aandacht te besteden aan de prenatale periode voor het postnatale persoonlijke en relationele functioneren.

Hoewel de daling in relatietevredenheid normatief lijkt te zijn is er in de praktijk vrijwel geen aandacht voor de relatie tussen ouders tijdens de transitie naar ouderschap. Het is van belang dat nieuwe ouders worden geïnformeerd over de mogelijke daling in relatietevredenheid om ze bewust te maken van wat ze kunnen verwachten. Dit kan mogelijk worden gerealiseerd tijdens checks bij de verloskundige tijdens de zwangerschap. Aangezien de daling is gevonden bij beide ouders, is het van belang om hierbij niet alleen te richten op moeders, maar ook vaders hierin te betrekken. Omdat de daling voortzet nadat de baby geboren is kunnen afspraken op consultatiebureaus mogelijk ook gebruikt worden om enige aandacht aan de relatie tussen ouders te besteden. Op deze manier worden ouders geïnformeerd over het algemene patroon in relatietevredenheid tijdens de transitie naar ouderschap wat realistische verwachtingen kan bevorderen. Daarnaast kunnen ernstige problemen in de relatie tussen ouders vroegtijdig worden gesignaleerd. Naar ons weten wordt dit momenteel nog niet systematisch gedaan. Uit onderzoek blijkt dat het betrekken van de mannelijke partner in het algemeen een positief effect kan hebben op het welbevinden van moeders en op zwangerschapsuitkomsten (Cheng et al., 2016; Daniele, 2021; Suandi, Williams, & Bhattacharya, 2020). Dit ging echter niet specifiek om de partnerrelatie. Meer onderzoek is dus nodig naar het effect van de inclusie van de focus op de partnerrelatie op relatie, ouder en kind uitkomsten.

Naast relatietevredenheid tijdens de transitie naar ouderschap zijn opvattingen over kindermishandeling onderzocht. Gemiddeld was er overeenstemming tussen opvoeders (moeders, vaders en leerkrachten) en landen (Nederland en China) over het patroon van schadelijkheid van de gedragingen en van het patroon van de noodzaak voor interventie en het labelen van de gedragingen als kindermishandeling. In Nederland werden echter meer gedragingen gezien als noodzakelijk om in te grijpen

en als kindermishandeling dan in China. Dit laat zien dat er ook verschillen zijn in opvattingen over kindermishandeling tussen landen. Dit is een belangrijk inzicht voor preventie en interventie. Naar ons weten is dit de eerste studie om opvattingen over kindermishandeling te onderzoeken in Chinese en Nederlandse moeders, vaders en leerkrachten. Dit is een eerste poging om meer inzicht te krijgen in opvattingen over kindermishandeling in verschillende landen en opvoeders. Meer onderzoek is nodig om onze bevindingen te repliceren en deze uit te breiden naar andere opvoeders, landen en culturele groepen. De resultaten laten ook zien dat het nieuwe ontwikkelde meetinstrument waardevolle inzichten kan geven in opvattingen over kindermishandeling in verschillende landen en opvoeders. De MQS kan mogelijk worden gebruikt als een screening-tool om meer inzicht te krijgen in opvattingen van ouders over verschillende gedragingen. Dit kan nuttig zijn voor interventies die zich richten op opvattingen van ouders om kindermishandeling te voorkomen of verminderen.

Dit proefschrift heeft een bijdrage geleverd aan de huidige literatuur over relatietevredenheid tijdens de overgang naar ouderschap en over opvattingen over kindermishandeling in grote, internationale, (deels) longitudinale, datasets met verschillende landen en opvoeders. Het heeft een aantal belangrijke vragen beantwoord en ook geleid tot nieuwe vragen als basis voor toekomstig onderzoek. Er zijn vooral vergelijkbare patronen gevonden tussen de verschillende landen en opvoeders, maar ook een aantal verschillen, met name tussen landen. Dit benadrukt het belang van culturele sensitiviteit en het betrekken van meerdere opvoeders en landen in onderzoek.